

Nagy Miklós

(1924–2002)

Dr. Nagy Mikós tanszékvezető egyetemi tanár volt, hosszú évtizedekig tanított a pesti egyetemen, de pályája az előbb Barta János, majd Kovács Kálmán halálával elárvult debreceni XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszéken zárult. Sokan vannak ily módon, akik szerették és becsülték. Hiszen nem volt nehéz szeretni: közvetlen, jóindulatú, a körülötte élők ügyei iránt érdeklődő, korrekt embernek ismertük. És nem volt nehéz becsülni, mert igen felkészült, művelt tudósnak, lelkiismeretes és sokoldalú tanárnak bizonyult. Ugyanakkor egyáltalán nem volt siker- vagy eredménycentrikus életvezetésű. Amivel vesztett is: más ilyen képességek és ismeretanyag birtokában minden bizonnyal feljebb hágott volna ama fokozatok hágcsóján. De nyert még többet tág érdeklődése kielégítésével, önbecsülő igényességével.

Nagy Miklós irodalomtörténész a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alenöke volt, s okkal. Mert kevés irodalomtudóssal találkoztam, aki őhöz hasonló érdeklődést, fogékonyságot és hozzáértést tanúsított volna szűkebb szakterületétől távolabb eső témák iránt is. Az egykori Eötvös-kollégista nemcsak alaposan megtanult annak idején mindent, de problémaérzékenységet is örökölt mestereitől.

Nem túlzás azt állítani, hogy a XIX. századi magyar regénynek az elmúlt évtizedekben ő volt a legjobb ismerője, s ez a rang nemcsak Kemény és Jókai monográfusaként illette meg, hanem a másodvonal gondos számontartója gyanánt is. Ritka felkészült kutató volt, ám felismerések, megérzések dolgában is sokat köszönhetünk neki: legutóbb például Jókai Kossuth-élményéről értekezve azonosította az író csodatévő hőrszait kivételes korélményével, amikor is valóban óriásoktól nyerhetett ihletet.

Tanulmánykötetei, monográfiái, a részben, majd egészében általa irányított Jókai kritikai kiadás kötetei időtálló tudományos teljesítményként őrzik nevét, amíg csak Jókai-kutatás létezik. Mégis azon tudósok közé tartozott, akik többek, mint írásban reánk maradó életművük. Élvezettel lehetett hallgatni csaknem tévedhetetlen ízlésről tanúskodó ítéleteit, s biztosak lehettünk benne, ha egy-egy elkészült munkánk a kezébe került, hogy nem semmitmondó udvariasságot hallunk tőle. Sokat értek szóbeli állásfoglalásai. Állításai, melyek hittel vallott értékrend és meggyőződés tanúsítói voltak. De so-

kat értek kételyei is, amelyek megóvták sok kortársa tévedéseitől, őszinte vagy őszintétlen kitérőtől. Póz és pátosz távol állt tőle. Olykor könnyed, csipkelődő vagy tréfás fogalmazása mögött, a felszín alatt szilárd volt és megingathatatlan. A tudománynak, a nemzeti kultúrának az igazán nagy kérdéseiben nem ismert megalkuvást.

Nem restellte, nem takargatta emberi esendőségeit, egyéniségének nemes jegyei, emberségének salaktalansága talán csak akkor mutatkozott meg igazán, amikortól a hamarosan bekövetkező vég biztos tudatában adatott élnie. Ekkor látszott meg, hogy ő, akitől csakugyan távol álltak a heroikus gesztusok, milyen magasrendű sztoicizmussal tudta nézni sorsát. Ügyekre, mások érdekeire tudott tekintettel lenni, amikor sokakat talán apátiába taszított volna a közeledő halál. Feladatokat vállalt, nagyvonalú és nyitott maradt, ösztönös emelkedettséggel tartotta távol magától az önsajnáló egocentrikusságot. Még napokkal halála előtt, súlyos fájdalmak közepette is volt ereje a jövőt mérlegelni.

Milyen jelentéssel, hogy legutóbb, már súlyos betegen akkor járt Debrecenben, amikor Barta János (kedves öreg barátja és mestere) századik születésnapjára szervezett emlékülésünket tisztelte meg jelenlétével és előadásával! Azóta egyre jobban hiányzik, s most már hiányozni fog egyvégtében és örökre. Elviszi magával a közös együttlétek, beszélgetések, vacsorák légkörét, mely nélküle már nem a régi, mert híja van. Számunkra nem marad más, mint elbúcsúzni tőle, s megköszönni, hogy volt, hogy ilyen volt!

Az utat most már megfutottad,
Lerázhatod porát nyugodtan,
Új ég és új föld tűn elé,
Mehetsz örök fények felé.

IMRE LÁSZLÓ